ALEKSANDR FAYNBERG IJODINING O‘ZBEK VA RUS ADABIY ALOQALARIDAGI O‘RNI

Eshmuratova Aysuliw Rustam qizi
O'zbekiston Davlat Jahon Tillari Universitetining 2-kurs talabasi
https://doi.org/10.5281/zenodo.23665105

Annotatsiya. Maqolada rusiyzabon shoir, tarjimon va ssenarist Aleksandr Faynbergning hayoti, tarjimonlik faoliyati va she'riyatining badiiy xususiyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqot Faynbergning o‘zbek va rus adabiyotlarini bog‘lashdagi o‘rnini ochib beradi.

Kalit so‘zlar: Aleksandr Faynberg, rusiyzabon shoir, badiiy tarjima, o‘zbek adabiyoti, “Saodat sohili”.

Eshmuratova Aysuliw daughter of Rustam
2nd year student of Uzbekistan State World Languages University

Abstract: This article analyzes the life, translation work, and artistic characteristics of the poetry of the Russian-language poet, translator, and screenwriter Alexander Feinberg. The study highlights Feinberg's role in bridging Uzbek and Russian literatures.

Keywords: Alexander Feinberg, Russian-language poet, literary translation, Uzbek literature, “The Shore of Bliss”.

Ешмуратова Айсулу дочь Рустама
студентка 2 курса Узбекского государственного университета мировых языков.

Аннотация. В данной статье освещены сведения о жизненной пути, переводческой деятельности и художественной особенности поэзии русскоязычного поэта, переводчика и сценариста Александра Файнберга. В исследовании подчеркивается роль Файнберга в сближении узбекской и русской литератур.

1. Kirish

Madaniyatlararo muloqotda tilning chegarasidan o‘tib, boshqa xalq adabiyotini o‘zinikidek sevgan ijodkorlar alohida o‘rin tutadi. Shunday shoirlardan biri Aleksandr Faynbergdir. U rus tilida ijod qilgan, ammo qalbi o‘zbek bo‘lgan shoir sifatida tanilgan. Ba'zi tadqiqotlar uni “ikki millat shoiri” deb ataydi.

Faynberg merosi bo‘yicha maqolalar ko‘p bo‘lsa-da, ularning aksariyati shoirning hayot yo‘lini yoritishga qaratilgan. Uning she'rlarining poetik tuzilishi esa kamroq o‘rganilgan. Shu sababli maqolaning maqsadi Faynberg ijodining ikki yo‘nalishini, ya'ni tarjimonlik faoliyati va asl she'riyatini, birgalikda ko‘rib chiqishdir. Tadqiqot ikki savolga javob izlaydi:

1) Faynbergning hayot yo‘li uning ijodiy dunyoqarashini qanday shakllantirgan?
2) Uning she'riyatida qanday badiiy xususiyatlar ko‘zga tashlanadi?

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

2. Material va usullar

Tadqiqot sifat tahlili yondashuviga tayanadi. Materiallar uch guruhga bo'lindi:

- shoirning o'z she'ri: "Saodat sohili"
- Faynberg hayoti va ijodiga bag'ishlangan ilmiy-ommabop maqolalar
- rasmiy axborot manbalari: O'zbekiston Milliy axborot agentligi va "Yuz.uz" materiallari.

Usullar: biografik tahlil, qiyosiy-tarixiy tahlil (manbalardagi ma'lumotlarni solishtirish) va matn tahlili (she'rning kompozitsiyasi, obrazlari va g'oyasini o'rganish). Manbalar o'rtasida ayrim raqamlar bo'yicha tafovutlar uchradi. Bunday hollarda ma'lumotlar umumlashtirilib ko'rsatildi.

3. Natijalar

3.1. Hayot yo'li

Faynberg 1939-yil 2-noyabrda Toshkentda tug'ilgan. Yetti yillik maktabni bitirgach, Toshkent topografiya texnikumiga o'qishga kirgan. Geolog sifatida mamlakat bo'ylab yurib, o'lka tabiatiga mehr qo'ygan, ilk kitobi ham shu davrda nashr etilgan. Keyinchalik Toshkent universitetining sirtqi bo'limida o'qigan. Shoir 2009-yil 14-oktabrda Toshkentda vafot etgan.

Bu yo'l shoirning dunyoqarashiga ikki jihatdan ta'sir ko'rsatgan. Birinchidan, geologik ekspeditsiyalar uning she'riyatida tabiat va yo'l mavzusini mustahkamlagan. Ikkinchidan, Toshkentda tug'ilib o'sgani unga o'zbek tilini mukammal o'zlashtirish imkonini bergan.

3.2. Tarjimonlik faoliyati

Faynberg o'zbek tilini mukammal o'zlashtirgan va shu shaharni o'z ona yurti deb bilgan. U Alisher Navoiy asarlarining rus tilida nashr etilishiga katta hissa qo'shgan. Manbalarda zamonaviy o'zbek shoirlarining, jumladan Abdulla Oripovning, she'rlarini tarjima qilgani ham qayd etiladi. Mualliflar tarjimada u matn mazmuni bilan birga uning ruhini ham saqlashga intilganini ta'kidlaydi.

3.3. Original ijod va ssenariynavislik

Faynbergning o'n beshdan ortiq she'riy to'plami bor. Kitoblari Toshkent, Moskva va Sankt-Peterburgda chop etilgan, qalamiga mansub yettita badiiy film ssenariysi ham bor. 2009-yilda Rossiya Prezidenti Farmoni bilan Pushkin medali bilan taqdirlangan. Toshkentdagi Adiblar xiyobonida shoir haykali o'rnatilgan, xotirasiga stipendiya ham ta'sis etilgan.

3.4. "Saodat sohili" she'rining tahlili

She'r to'rtlik (to'rt misrali bandlar)lardan iborat bo'lib, hikoya shaklida quriladi. Lirik qahramon "saodat sohili"ni, ya'ni baxt makonini, izlaydi va bu haqda dengizchilardan so'raydi. Ular butun dengizlar va ummonlarni kezganini aytib, bunday sohil yer yuzida yo'qligini bildiradi. Qahramon umid bilan osmonga, yulduzlar tomon yuzlanadi, ammo yurakdan kelgan ovoz unga yig'lab yolvormaslikni maslahat beradi. Uchinchi band baxt sohilining yerda ham, osmonda ham yo'qligini takrorlaydi.

She'rning badiiy kuchi so'nggi bandda ochiladi. Lirik qahramon baxt imkoni o'z qo'lida ekanini anglaydi va "Saodat sohili" nomli kafega qo'ng'iroq qilib, ikki kishilik stol buyuradi. Shunday qilib, falsafiy izlanish yengil, ironik yakun bilan tugaydi. Tahlil quyidagi xususiyatlarni ko'rsatdi:

- **Obrazlar:** dengiz, ummon, yulduz va sohil ramziy ma'no kasb etadi;
- **Kompozitsiya:** avval savol, keyin bir necha javob, so'ng kutilmagan burilish;
- **G'oya:** baxt uzoqdagi sirli makon emas, uni inson o'z hayotida o'zi yaratadi;
- **Til:** sodda, jonli, so'zlashuv nutqiga yaqin va dialogga boy.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

4. Muhokama

Natijalar Faynbergni bir vaqtning o'zida ikki adabiy muhitga mansub ijodkor sifatida ko'rsatadi. Uning tarjimonligi o'zbek adabiyoti durdonalarini rusiyzabon o'quvchiga yetkazgan. Original she'riyati esa Toshkentda yashagan rusiyzabon shoirning dunyoqarashini aks ettiradi. "Saodat sohili" kabi she'rlarda mumtoz she'riyatdagi izlanish mavzusi zamonaviy, kundalik hayotiy tafsilot bilan uyg'unlashadi.

Tadqiqotning cheklovlari ham bor. Birinchidan, manbalar asosan ilmiy-ommabop maqolalardan iborat. Ikkinchidan, ba'zi ma'lumotlarda tafovut uchraydi: to'plamlar soni "o'ndan ortiq" yoki "o'n beshdan ortiq" deb berilgan, taqdirlash sanalari ham har xil ko'rsatilgan. Uchinchidan, tahlil faqat bitta she'rga tayandi. Kelgusida Faynbergning rus tilidagi asl to'plamlarini va tarjimalarini qiyosiy o'rganish foydali bo'lardi.

Xulosa. Aleksandr Faynberg o'zbek va rus adabiyotlari o'rtasida ko'prik vazifasini o'tagan ijodkordir. Uning hayot yo'li, tarjimalari va she'riyati bu ikki madaniyatning yaqinligini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Aleksandr Faynberg: o'zbek va rus adabiyotida. https://inlibrary.uz
2. Norboyeva Z. A. qizi. O'zbek adabiyotida Aleksandr Faynberg ijodining o'rni. inlibrary.uz/index.php/mead/article/view/95096
3. Ibodullayev S. Aleksandr Faynberg qalblarda mangu yashaydi // Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. 2023. № 3(3). B. 47–49.
4. Aleksandr Faynbergning ijodiy merosi va adabiyotdagi o'rni. inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/66496
5. Aleksandr Faynberg – qalbi o'zbek shoir. inlibrary.uz/index.php/ijsr/article/view/69270
6. Aleksandr Faynbergning yorqin xotirasiga. yuz.uz/uz/news/aleksandr-faynbergning-yorqin-xotirasiga
7. Faynberg A. Saodat sohili // Qoralamaga qasida. Ziyouz kutubxonasi www.ziyouz.com . B-24.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.